

## Особено мнение на съдията Цанко Хаджистойчев

Определението от 14 юли 1994 година, с което се отклонява искането, намирам за неправилно поради следното:

1. Искането е по чл. 150, ал. 2 от Конституцията. Върховният съд при разглеждането на наказателни надзорни дела е констатирал, че Наредбата-закон за съдене от Народен съд виновниците за въвличане България в Световната война срещу съюзените народи и за злодеянията (НЗНС), свързани с нея, не съответства на Конституцията на Република България, поради което е сезирал Конституционния съд.

Съгласно чл. 150, ал. 2 от Конституцията Върховният касационен съд или Върховният административен съд, а до избирането им Върховният съд на Република България, когато установи несъответствие между закона и Конституцията, спира производството по делото и внася въпроса в Конституционния съд. Така е процедирано в случая. Искането е предявено при тези условия и по този ред. Както органът, който го е направил, така и органът, до който то е отправено, са оправомощените от разпоредбата на чл. 150, ал. 2 от Конституцията. Искането отговаря и на изискванията на чл. 17 ЗКС и чл. 18 от Правилника за организацията на дейността на Конституционния съд. Налице са предпоставките за неговата допустимост и трябваше да бъде разгледано по същество.

2. Вместо да постанови решение по съществото на това дело, Конституционният съд с определение отклонява искането като недопустимо. Основното и решаващо съображение е, че се визира нормативен акт, който е "с еднократно и ограничено по време действие", не е действащ сега и не се прилага. Според определението прегледът по реда на надзора "не е да възстанови действието на недействащ закон", сиреч в надзорното производство прилагане на този закон няма.

Това не е така.

Игнорира се обстоятелството, че Пленумът на Върховния съд е констатирал несъответствието на НЗНС с действащата Конституция по конкретни дела, т.е. в процес на прилагане на закона. Това е конституционноправното основание на

искането. Наистина по дефиниция НЗНС е акт с действие за определено време, но от нея са породени правни последици. Засегнати са субективни права на много граждани. Определящото е, че сега Върховният съд се занимава с тях.

Върховният съд разглежда и решава надзорни дела, чийто предмет са издадени присъди по НЗНС. А това безспорно означава, че той прилага този закон. Това е така, защото, както посочва искането, при надзорната проверка съдът преценява дали поведението на осъденото лице осъществява състав на престъпление по НЗНС и решава въпроса за неговата отговорност. Именно като е прилагал този закон, Върховният съд е установил неговата несъвместимост със сега действащата Конституция. Оттук, по силата на чл. 150, ал. 2 от Конституцията, е възникнала необходимостта да се постави и реши въпросът от Конституционния съд. Конституционният съд не е имал основание да се десезира. Той е бил длъжен чрез своето решение по същество да даде отговор на валидно повдигнатия пред него въпрос.

3. Конституционният съд аргументира обявяването си за некомпетентен с чл. 13 ЗКС. В мотивите на определението той посочва, че Пленумът на Върховния съд, макар да е констатирал несъответствие на НЗНС с действащата Конституция по конкретни дела, не може да го задължи да приеме за разглеждане искането и да се произнесе по основателността му по същество. Позоваването в случая на посочената норма според мен не е удачно.

Текстът на чл. 13 ЗКС гласи, че Конституционният съд сам решава дали отправеният към него въпрос е от негова компетентност. Това не означава, че той може да стеснява или да разширява рамките на конституционно установената си компетентност. В случая съдът се обявява за некомпетентен за искане, отправено при условията и по реда на чл. 150, ал. 2 от Конституцията. Правомощията, които произтичат от тази конституционна разпоредба, имат своята специфичност. В най-общи линии те могат да бъдат определени като форма на конкретния конституционен контрол, особеното значение на който не би могло да бъде поставено под съмнение. Неслучайно се смята, че липсата в нашата конституционноправна уредба на т. нар. "конституционна жалба на гражданите", позната в Германия, Унгария и др., се запълва до известна степен от възможността, която разкрива чл. 150, ал. 2 от Конституцията. Затова тези правомощия не могат и не бива да се схващат и използват ограничено.

4. Отклоняването на искането не е мотивирано с принципното положение, че НЗНС е от категорията закони, приети преди Конституцията на Република България. Мотивите са други. Както се посочи, те са, че атакуваният закон не бил действащ сега и не се прилага. Мотивите на определението наваяват на мисълта, че не се поддържа вече изразяването от Конституционния съд становище (к. д. № 1/91 г., № 11/92 г.), че той не е компетентен да се произнася по искания за установяване на противоконституционност на закони, приети преди Конституцията.

Становището е формирано при обстоятелства, които са променени. Оправдано е то да бъде изоставено.

5. В заключение позволявам си да повторя, че искането е предявено по реда на чл. 150, ал. 2 от Конституцията. Не друг, а висшият съдебен орган - Върховният съд на Република България - е установил несъответствие на коментирания нормативен акт с Конституцията. Това той е сторил при осъществяване на правораздавателни функции, когато е трябвало да приложи този закон при разглеждането на конкретни дела. Тезата на определението за "недействащ, неприложим закон" е явно неудържима.

По тези съображения подписах определението с особено мнение.